

RECHTER JAN VAN DER DOES

# Mr. Zwanenstein op tournee

**M**r. Zwanenstein is bekende Nederlander en advocaat, in deze volgorde. Hij is altijd nadrukkelijk aanwezig, ook als hij er niet is, want dan is hij te laat. De zitting begint op tijd, maar er hangt een zekere lusteloosheid in de zaal, alsof we eerst door een reclameblok heen moeten voordat de hoofdfilm begint. Pas na zijn verschijnen recht ieder de rug, de zaak kan in feite beginnen.

Hij maakt een diepe buiging, als een priester voor het altaar. Een generatie geleden, toen elke advocaat dat deed, was het een teken van eerbied voor het recht. De advocaat maakte zich klein, en wees als het ware van zich af, om het recht des te beter te laten uitkomen. Nu alleen mr. Zwanenstein nog buigt is de betekenis omgekeerd. Het recht is decor voor zijn optreden.

Zijn cliënten zijn het publiek. Meestal zijn zij al een paar keer onschuldig veroordeeld, en kunnen zij de dramatiek van hun raadsman buitengewoon waarderen. De rechters en de officier vormen het lijdend voorwerp. Zij worden gecharmeerd, bespot en geprezen.

Mr. Zwanenstein komt het best op dreef als hij tegengas krijgt. Dan richt hij al zijn sarcastische pijlen op de tegenwerking. 'Als uw rechtbank het in haar wijsheid gepast acht om 20 van de 25 getuigen af te wijzen, dan moet de rechtbank maar doen wat zij niet laten kan. Maar dan heeft het allemaal geen zin meer, dan moet de rechtbank maar onmiddellijk een einduitspraak doen, dan gaan we direct door naar het hof, want dit kan ik mijn cliënt niet uitleggen.'

Maar ook een zekere saaiheid ter zitting kan onverwacht stimulerend werken. 'Oeps, nou drink ik toch uit het glas van mijn cliënt, de rechtbank zou er haast wat van gaan denken'.

De reactie van de rechtbank is wisselend mishraagd en geamuseerd, maar wordt altijd bepaald door het besef dat mr. Zwanenstein celebrant is in eigen ritueel. De zitting komt het snelst tot een bevredigend eind wanneer hem enige ruimte gegund wordt. Hij moet zijn act kunnen opvoeren. Zoals een Japanse zwaardvechter meegaat met de bewegingen van zijn tegenstander, zo reageert de rechtbank op het verbale geweld. De teugels worden aangetrokken, maar langzaam.

Een jaar geleden werd in Parijs een Nederlandse getuige gehoord die daar was gedetineerd. Het was in een Nederlandse strafzaak. Mr. Zwanenstein, optredend voor verdachte, was een halfuur te laat en



illustratie: Wouter van Riessen

kreeg bij binnenkomst van de Franse rechter te horen dat de getuige een beroep had gedaan op het zwijgrecht, zodat het verhoor was afgerond. De raadsman reageerde als een voetballer die buiten zicht van de camera's was getackeld. Hij trok alle registers van zijn misbaar open en startte met luide stem een exposé over de aard van het zwijgrecht, waaronder begrepen het antwoorden op vragen naar het weer in Frankrijk en de files in Parijs. Hij gaf een college over het Europees Verdrag, waar ook Frankrijk aan gebonden was. Het Europese Hof was nota bene in het Franse Straatsburg gevestigd. De raadsman zou akte vragen van de weigering hem vragen te laten stellen, akte van het drijfzand waarop de beslissing van de rechter was gebaseerd, akte van zijn vergeefse tocht naar Parijs, akte...

Toen bleek dat de status van bekende Nederlander na overschrijding van de rijksgrens was verbleekt tot die van toevallige passant. De Franse rechter onderbrak mr. Zwanenstein, bracht in herinnering dat de zitting was gesloten, en verzocht de aanwezige gendarmes om mr. Zwanenstein te begeleiden naar de uitgang.

Buiten, vóór het Paleis van Justitie, foeterde mr. Zwanenstein nog even door – maar vroeg daar geen bijzondere akte meer van. ●